

Strategic Analysis of Competition Law Challenges in Iranian Cinema

Mohammad Javad Valizadeh¹, Hamid Tajdouzian², Rahmatollah Mahmoodi³

Received: 2025-10-19, Accepted: 2025-11-09

Doi: 10.22034/rcc.2025.2074050.1255

Extended Abstract

Purpose:


This comprehensive study was designed and conducted to deeply and systematically explore the strategic challenges of competition law within the complex, multilayered context of Iran's film industry. Ultimately, the research sought to develop practical, enabling solutions to address the current unfavorable situation. The main reason and driving motivation behind this study was the acute lack of integrated and holistic research on the structural, institutional, legal, and cultural barriers governing the competitive environment of this creative industry, coupled with the urgent need of policymakers, legislators, and private sector stakeholders for an evidence-based roadmap and concrete operational strategies.

Design/Methodology/Approach:


From a paradigmatic standpoint, this research falls within the qualitative research tradition, and in terms of purpose, it is categorized as an applied-developmental study. The statistical population included experts, senior policymakers, executive managers, and experienced and influential practitioners in Iran's film industry. Using a purposive, criterion-based sampling method and adhering to the principle of theoretical saturation, 19 individuals were selected as the final research sample. The primary data collection tool consisted of in-depth semi-structured interviews conducted in accordance with ethical protocols and with participants' informed consent. All interviews were recorded, transcribed, and analyzed through thematic analysis following the systematic six-phase model of Braun and Clarke (2006). This process included: familiarizing with the data, generating initial codes, identifying basic themes, reviewing and refining themes, defining and naming the final themes, and finally producing an analytical report. The software MAXQDA was employed to enhance analytical accuracy and validity. Research reliability and validity were ensured through participant review and inter-coder agreement.

Findings:

The analysis of qualitative interview data led to the identification of a complex, interconnected network comprising 27 basic themes (core and sub-codes), 9 organizing

1. Faculty Member at the Secretariat of the Supreme Council of the Cultural Revolution, Tehran, Iran (Corresponding Author). Email: Mj.valizadeh@sccr.ir  0009-0007-5346-8538

2. Researcher at the Secretariat of the Supreme Council of the Cultural Revolution, Tehran, Iran. Email: Tajdouzian@yahoo.com

3. Department of Philosophy and Logics Education, Farhangian University, P.O. Box 14665-889, Tehran, Iran. Email: r.mahmodi@cfu.ac.ir  0009-0002-3942-0494

themes (intermediate categories), and 4 overarching themes (main macro-categories). These overarching themes constitute the main framework of competition law challenges in Iran's cinema industry and include:

Legal and Legislative Challenges:

This dimension encompasses the organizing themes of “Legislative Gaps and Deficiencies” (such as the absence of a solid research foundation, the nascent nature of competition law, and the lack of a comprehensive and independent statute) and “Regulatory Fragmentation and Conflicts” (including scattered regulations, outdated bylaws, and legal ambiguities). Together, these issues have weakened and rendered ineffective the legal foundations necessary to support fair competition.

Institutional and Executive Challenges:

This domain encompasses themes such as the inefficiency of the supervisory body (Competition Council)—including weaknesses in implementing Article 44 of the Constitution and the Council's structural deficiencies—the absence of an independent and specialized regulatory authority for the film industry, and weaknesses in law enforcement and supervision. Collectively, these issues reflect poor governance in oversight and implementation.

Monopoly and Anti-Competitive Market Structures:

This overarching theme—arising from the interaction of the previous challenges—includes the organizing themes of state monopoly and discriminatory policies (such as monopolization in film screening and distribution, discriminatory resource allocation, and the gradual elimination of independent works), private networks and cartels (including producer, investor, and actor cartels and rent-seeking relations), and anti-competitive behaviors among market actors (both horizontal and vertical collusions). Together, these elements illustrate the emergence of a profoundly flawed market ecosystem.

Cultural and Knowledge-Based Challenges:

The final dimension mainly concerns the lack of awareness and culture of competition among stakeholders—particularly filmmakers—which undermines the cultural foundation necessary for advocacy and reform.

These four categories of challenges do not exist in isolation but rather interact dynamically and dialectically to form a self-reinforcing, resistant cycle that systematically weakens competitiveness, integrity, dynamism, and ultimately the sustainable development of Iran's film industry.

Limitations and Implications of the Research

Among the main limitations of this study is its qualitative and exploratory nature, which, while providing a deep understanding of the phenomenon, limits the extent of statistical generalization. Furthermore, the study's focus on domestic stakeholders' perspectives and the inability to access certain key actors due to contextual constraints represent additional limitations. These, however, open avenues for future research.

It is recommended that subsequent studies quantitatively assess the economic impacts of these challenges (such as welfare losses resulting from monopolies), conduct comparative analyses with countries successful in regulating competition in creative industries, explore strategies to counter monopolies in digital and streaming platforms, and identify and analyze networks of power and influence in the industry using quantitative and network-based methodologies.

Practical Implications

The findings of this research clearly demonstrate that addressing the complex issues of competition law in Iran's cinema requires a fundamental, comprehensive, and well-coordinated transformation, involving simultaneous, harmonized reforms across the four identified levels: legislative, institutional, structural, and cultural.

Accordingly, the main operational and macro-level recommendations for overcoming the current deadlock are as follows:

Formulation and enactment of a comprehensive, transparent, and dynamic competition law for cultural industries that responds to modern needs and the realities of the digital environment.

Establishment and empowerment of an independent, specialized, and cross-sectoral regulatory body with sufficient legal authority to effectively monitor and intervene in the film market.

Implementation of active and decisive policies to dismantle historical and structural monopolies in production, distribution, and exhibition through mechanisms such as vertical separation and market share caps.

Execution of broad, continuous, and systematic awareness, education, and capacity-building programs for all stakeholders to institutionalize a culture of fair competition and awareness of related rights.

Social Implications

The successful implementation of the proposed strategies could yield profound positive social outcomes. At a macro level, these measures would promote economic justice and create fair and equal opportunities for all players in the film industry—from small independent producers to major studios. In turn, a more competitive environment would enhance quality, diversity, and innovation in film production, enriching audiences' cultural experience.

Increased viewer satisfaction and engagement would contribute to the sustainable economic development of the cinema industry and boost its share of national GDP. Specifically, by providing a roadmap for reform, this study fosters transparency, fair competition, reduced corruption and rent-seeking, and ultimately the establishment of good governance in this strategic cultural sector. The outcome would be the strengthening of national cultural and symbolic capital, as well as the enhancement of the industry's resilience to rapid technological and global market transformations.

Originality/Value

The originality and innovation of this research can be explained through several dimensions:

It presents a comprehensive, systematic, and multidimensional analysis of competition law challenges in the film industry, simultaneously addressing the legal, institutional, economic-structural, and socio-cultural aspects in their interrelations.

It identifies, explains, and conceptualizes complex and underexplored phenomena—such as private cartel networks and rent-seeking relations—alongside state monopoly as tangible and significant barriers to competition, making it a bold and novel contribution. Its firm reliance on rich, first-hand field data (interviews with key industry actors) and use of a qualitative methodology (thematic analysis) to uncover the hidden layers of the issue significantly enhance its scientific depth and validity.

From a theoretical standpoint, this paper enriches the existing literature on competition law and cultural economics by focusing on a specific creative industry. From a practical

perspective, it provides valuable and strategic insights for a wide range of stakeholders, including legislators and the parliament, policymakers and planners in institutions such as the Ministry of Culture and Islamic Guidance, the Competition Council, the media regulatory authority (SATRA), private sector managers and practitioners in the film industry, specialized lawyers, and researchers and students in the fields of law, economics, communication, and cultural studies.

Keywords: Competition Law; Iranian Cinema; Emerging Technologies; Digital Market; Cinema Policy; Monopoly; Anti-Competitive Structure; Cartel Network; Thematic Analysis; Governance

تحلیل راهبردی چالش‌های حقوق رقابت در سینمای ایران

محمدجواد ولی‌زاده^۱، حمید تاجدوزیان^۲، رحمت‌الله محمودی^۳

دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۲۷، پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۱۸

DOI: 10.22034/rcc.2025.2074050.1255

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل راهبردی چالش‌های حقوق رقابت در صنعت سینمای ایران و ارائه راهکارهای عملی برای رفع آنها انجام شد. روش پژوهش، کیفی و از نوع کاربردی-توسعه‌ای است. داده‌های موردنیاز از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۹ نفر از صاحب‌نظران و فعالان صنعت سینما گردآوری و با استفاده از روش تحلیل مضمون و در چارچوب مدل براون و کلارک (۲۰۰۶) تحلیل شد.

یافته‌ها منجر به شناسایی ۲۷ مضمون پایه، ۹ مضمون سازمان‌دهنده و ۴ مضمون فراگیر شد. چالش‌های اصلی در چهار حوزه کلی دسته‌بندی شدند: ۱. چالش‌های حقوقی و قانون‌گذاری (شامل خلأهای تقنینی و پراکندگی مقررات)، ۲. چالش‌های نهادی و اجرایی (شامل ناکارآمدی شورای رقابت و فقدان نهاد تنظیم‌گر مستقل)، ۳. انحصار و ساختارهای ضد رقابتی در بازار (شامل انحصار دولتی، شبکه‌های مافیای خصوصی و توافقات ضد رقابتی) و ۴. چالش‌های فرهنگی و دانشی (شامل ضعف آگاهی سینماگران از حقوق رقابت). این چالش‌ها چرخه معیوب و خودتقویت‌کننده‌ای را تشکیل می‌دهند که رقابت‌پذیری و سلامت صنعت سینما را به شدت تضعیف می‌کند.

نتیجه‌گیری کلی حاکی از آن است که حل مسائل حقوق رقابت در سینمای ایران، مستلزم تحولی بنیادین و اصلاح هم‌زمان در سطوح تقنینی، نهادی، ساختاری و فرهنگی است. تدوین قانون جامع رقابت برای صنایع فرهنگی، ایجاد نهاد تنظیم‌گر مستقل و تخصصی، شکستن انحصارهای ساختاری و اجرای برنامه‌های گسترده آگاهی‌بخشی، از جمله پیشنهادات کلیدی این پژوهش برای خروج از بن‌بست موجود است.

کلیدواژه‌ها: حقوق رقابت، سینمای ایران، فناوری‌های نوین، بازار دیجیتال، سیاست‌گذاری سینمایی

۱. عضو هیئت‌علمی دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

Email: Mj.valizadeh@sccr.ir

 0009-0007-5346-8538

۲. پژوهشگر، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، تهران، ایران.

Email: Tajdouzian@yahoo.com

۳. گروه آموزش فلسفه و منطق دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵، تهران، ایران.

Email: r.mahmodi@cfu.ac.ir

 0009-0002-3942-0494

مقدمه و بیان مسئله

حقوق رقابت به عنوان یکی از ارکان نظام اقتصادی عادلانه، با هدف جلوگیری از انحصار، ارتقای کارایی بازار و حمایت از مصرف‌کننده شکل گرفته است. در ایران نیز با تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و تأسیس شورای رقابت، چارچوبی قانونی برای مقابله با رویه‌های ضدرقابتی ایجاد شد. با این حال، پیاده‌سازی این چارچوب در بخش‌های پیچیده و خاصی مانند صنایع فرهنگی، از جمله سینما، با دشواری‌های عملی روبه‌رو بوده است. سینما به مثابه بخشی از صنعت فرهنگ، نه تنها نقش اقتصادی دارد، بلکه حامل ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی است و همین امر ضرورت تنظیم‌گری دقیق‌تر و عادلانه‌تر را در این حوزه دوجندان می‌سازد (موسوی و جدیدی، ۱۴۰۰). با وجود اهمیت سینما در چرخه فرهنگ و اقتصاد، شواهد متعددی حاکی از مواجهه این صنعت با موانع جدی در زمینه رقابت سالم است. تمرکز قدرت در دست شمار محدودی از نهادهای پخش و نمایش، توزیع ناعادلانه یارانه‌ها و حمایت‌های دولتی، و نیز چالش‌های ناشی از ظهور رسانه‌های دیجیتال و پلتفرم‌های نمایش آنلاین، از جمله این موانع به شمار می‌روند (فراهانی و انصاریان، ۱۴۰۰). افزون بر این، ابهام در صلاحیت و وظایف نهادهای تنظیم‌گر موجود مانند سازمان سینمایی و ساترا، منجر به پراکندگی و عدم انسجام در اعمال قواعد رقابت شده است. از منظر حقوقی، اگرچه قوانین موجود مانند قانون اجرای اصل ۴۴، ظرفیت کلی مقابله با رفتارهای ضدرقابتی را دارا هستند، اما در عمل به دلیل نبود سازوکارهای شفاف و ضمانت اجرای کافی، بخش عمده‌ای از تخلفات یا نادیده گرفته می‌شوند یا در فرایندی غیرکارآمد پیگیری می‌گردند (طجرلو و کرباسیون، ۱۳۹۶). همزمان، ورود فناوری‌های نوین و توسعه پلتفرم‌های نمایش برخط، بر پیچیدگی مسئله افزوده است؛ چراکه قواعد سنتی حقوق رقابت کمتر به اقتضائات فضای دیجیتال توجه داشته‌اند و در نتیجه، امکان شکل‌گیری انحصارهای جدید در بستر مجازی افزایش یافته است (فراهانی و انصاریان، ۱۴۰۰). لذا این پژوهش با هدف تحلیل راهبردی این چالش‌های چندبعدی و ارائه راهبردهای مناسب برای استقرار حکمرانی رقابتی در صنعت سینمای ایران انجام شده است.

اما پرداختن به مسئله حقوق رقابت در سینمای ایران از

چند جهت دارای ضرورت و اهمیت بنیادین است:

الف) ضرورت عدالت‌خواهی و ایجاد فرصت برابر: پاسخ به پرسش‌های این پژوهش در جهت تقویت عدالت اقتصادی و ایجاد فرصت‌های برابر برای تمام بازیگران صنعت سینما - از تولیدکنندگان مستقل تا استودیوهای بزرگ - است. یک محیط رقابتی عادلانه، مانع از حذف استعدادها و ایده‌های نو به دلیل ساختارهای انحصاری می‌شود.

ب) ارتقای کیفیت و تنوع آثار سینمایی: رقابت سالم، موتور محرک نوآوری و ارتقای کیفیت است. هنگامی که تولیدکنندگان برای جلب توجه مخاطب با یکدیگر رقابت کنند، به استفاده از ایده‌های نوین، فناوری‌های بهتر و روایت‌های خلاقانه ترغیب می‌شوند که این امر در نهایت به غنای سینمای ملی و تجربه بهتر مخاطب منجر می‌گردد (آفریده، ۱۴۰۳؛ کریمی، ۱۳۹۷).

ج) کارایی اقتصادی و رشد پایدار صنعت: یک بازار رقابتی با تعدیل قیمت‌ها (مانند بلیت سینما) و افزایش کیفیت خدمات، موجب جذب بیشتر مخاطب و توسعه اقتصادی پایدار صنعت سینما می‌شود. همچنین، مدیریت مناسب در چنین بازاری انگیزه برای تولید آثار جدید و سرمایه‌گذاری در این عرصه را افزایش می‌دهد.

د) عبور از چالش‌های عصر دیجیتال: با توجه به گسترش سریع پلتفرم‌های دیجیتال، ارائه راهکارهایی برای تنظیم رقابت در این فضا، به صنعت سینمای ایران کمک می‌کند تا نه تنها در برابر انحصارهای جدید آسیب‌پذیر نباشد، بلکه از فرصت‌های بی‌نظیر این فضا برای توسعه خود بهره‌بردار.

پرسش‌های پژوهش

پرسش اصلی این پژوهش این است که: «مهم‌ترین چالش‌های راهبردی حقوق رقابت در صنعت سینمای ایران کدامند و راهکارهای عملی برای رفع آنها چیست؟»

برای پاسخ به این پرسش، پرسش‌های فرعی زیر مطرح می‌گردند: خلاها و نارسایی‌های اصلی تقنینی در حوزه حقوق رقابت سینما چیست؟ نهادهای ناظر و تنظیم‌گر موجود تا چه اندازه در اجرای قوانین رقابتی ناکام بوده‌اند؟ ساختار انحصاری و شبکه‌های ضد رقابتی در بازار سینما چگونه عمل می‌کنند؟ و چه رابطه‌ای بین ضعف آگاهی فرهنگی-دانشی سینماگران و تداوم چالش‌های رقابتی وجود دارد؟

پیشینه پژوهش

در سطح بین‌المللی، مطالعات متعددی به بررسی حقوق رقابت در صنایع فرهنگی و خلاق، با تمرکز بر سینما، پرداخته‌اند. Lee (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان "Digital Platforms and Market Concentration in Film Distribution" به تحلیل تأثیر پلتفرم‌های دیجیتال بر تمرکز بازار در توزیع فیلم پرداخته و نشان می‌دهد که چگونه الگوریتم‌های پیشنهاددهنده و قراردادهای انحصاری پلتفرم‌های استریمینگ بزرگ، به شکل‌گیری انحصارهای جدید و حاشیه‌نشینی تولیدکنندگان مستقل منجر شده است. به طور مشابه، Zhang & Smith (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای با عنوان "Competition Law Challenges in the Global Film Industry" بر این نکته تأکید دارند که قوانین سنتی رقابت در بسیاری از کشورها برای مقابله با چالش‌های حکمرانی چندملیتی‌ها در صنعت فیلم‌سازی جهانی ناکارآمد هستند و خواستار اتخاذ رویکردی مبتنی بر «رقابت پویا» شده‌اند. از منظر نظری، Caves (۲۰۰۰) در کتاب تأثیرگذار خود با عنوان "Creative Industries: Contracts Between Art and Commerce"، ماهیت ویژه قراردادهای و انگیزه‌ها در صنایع خلاق را تحلیل کرده و استدلال می‌کند که ساختارهای انحصاری می‌توانند به طور سیستماتیک با مدل اقتصادی مبتنی بر ریسک و نوآوری که خاص این صنایع است، در تضاد قرار گیرند. در همین راستا، Florida (۲۰۰۲) با ارائه نظریه «اقتصاد خلاق»، بر ارتباط مستقیم بین محیط‌های رقابتی باز و جریان‌های آزاد ایده با شکوفایی خلاقیت و توسعه اقتصادی پایدار در شهرها و صنایع خلاق تأکید می‌ورزد. مطالعات تطبیقی نیز نشان می‌دهند که کشورهای مختلف با چالش‌های مشابهی دست و پنجه نرم می‌کنند. برای نمونه، گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) در سال ۲۰۱۸ با عنوان «قانون رقابت و شرکت‌های دولتی» خاطرنشان می‌سازد که حتی در کشورهای توسعه‌یافته، مداخله دولت در صنایع فرهنگی از طریق شرکت‌های دولتی یا حمایت‌های مالی می‌تواند مرز بین حمایت مشروع و ایجاد اختلال در رقابت را مخدوش کند. این پژوهش‌ها در مجموع، یافته‌های تحقیق حاضر در مورد ماهیت درهم‌تنیده چالش‌های ساختاری، نهادی و فناورانه را تأیید کرده و بر ضرورت طراحی چارچوب‌های حکمرانی نوین برای صنعت سینما صحنه می‌گذارند.

اما مطالعات داخلی به‌طور فزاینده‌ای نشان می‌دهند که حقوق رقابت به‌عنوان ابزاری کلیدی و راهبردی برای جلوگیری از انحصار، ارتقای کیفیت بازار، حفظ رفاه مصرف‌کنندگان و تضمین عدالت اقتصادی در سال‌های اخیر توجه پژوهشگران را جلب کرده است. برای نمونه، فراهانی و انصاریان (۱۴۰۰) در پژوهشی جامع به بررسی نظام رقابت ایران، شناسایی رویه‌های ضدرقابتی خاص در بازار سینما و تحلیل نقش نهادهای نظارتی مانند شورای رقابت و ساترا پرداخته و پیشنهادهایی کاربردی برای اصلاح نظام کمک‌های دولتی و به‌روزرسانی قوانین مرتبط با بازارهای دیجیتال ارائه نموده‌اند. در همین راستا، اصغر نیا و رستمی (۱۳۹۹) با نقدی نظام‌مند بر سازوکارهای حقوقی تنظیم مقررات اقتصادی ایران، بر ضرورت ارائه راهکارهای عملی برای تسهیل ورود بازیگران جدید به بازار، افزایش شفافیت و بهبود رقابت عادلانه در کلیه بخش‌های اقتصادی تأکید کرده‌اند. همچنین، شفیع و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای تحلیلی، بر اهمیت کنترل و نظارت مؤثر بر رفتار بنگاه‌ها و توافق‌های ضدرقابتی به‌عنوان پیش‌شرطی اساسی برای تحقق توزیع عادلانه ثروت، کاهش شکاف اقتصادی و حفاظت از رفاه و حقوق مصرف‌کنندگان پای فشرده‌اند. در بعد حقوقی و کیفری، وکیلی مقدم (۱۴۰۰) با تمرکز بر جنبه‌های جزایی، به تبیین نقش مؤثر حقوق کیفری در جرم‌انگاری دقیق رفتارهای ضدرقابتی و طراحی ضمانت‌اجراهای بازدارنده برای افزایش کارآمدی و اثربخشی نظام رقابت پرداخته است. جعفرزاده و انصاری (۱۳۹۳) نیز در مطالعه‌ای تخصصی، به تحلیل دقیق توافقات عمودی ممنوع و آثار مخرب آنها بر رقابت پرداخته‌اند، در حالی که اکبریان (۱۳۹۶) به موازات آن، جرائم مرتبط با حقوق رقابت را مورد واکاوی قرار داده و کاستی‌های مقرراتی ایران در این زمینه را به تفصیل نقد کرده است. از سوی دیگر، صادقی مقدم و غفاری‌فارسانی (۱۳۹۰) با بررسی اهداف و مبانی حقوق رقابت، و باقری و عباسی (۱۳۹۱) با تمرکز بر تعامل پیچیده حقوق رقابت با حقوق مالکیت فکری و ملاحظات عدالت اجتماعی، بر ضرورت طراحی چارچوب‌هایی که هم‌زمان از نوآوری حمایت کرده و رقابت سالم را ترویج نمایند، تأکید کرده‌اند. در لایه‌های دیگر پژوهشی، مطالعات متعددی به نقش محوری دولت‌ها و نهادهای تنظیم‌گر تخصصی، تعیین دقیق قلمرو و اشخاص مشمول مقررات رقابتی و تحلیل سیاست‌های

برای به دست آوردن کار یا امتیاز تجاری و ارائه شرایط بهتر است (ناصری، ۱۳۹۴، ص ۶۵). مطابق بند ۱۱ ماده اول قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، رقابت وضعیتی در بازار است که در آن تولیدکنندگان و فروشندگان مستقل برای تولید، خرید و فروش کالا یا خدمات فعالیت می‌کنند؛ به گونه‌ای که هیچ یک قدرت تعیین قیمت نداشته باشند و ورود یا خروج از بازار محدود نباشد.

حقوق رقابت: حقوق رقابت یا «حقوق رقابت عادلانه»، مجموعه‌ای از اصول، قوانین و مقررات است که رفتار شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی را در بازار تنظیم و نظارت می‌کند. هدف آن ایجاد و حفظ شرایط رقابتی و عادلانه، جلوگیری از رفتارهای ضدرقابتی و سوءاستفاده از موقعیت بازار و حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان است. محورهای اصلی حقوق رقابت عبارت‌اند از:

- ایجاد تنوع و گزینه‌های متنوع برای مصرف‌کنندگان، کاهش قیمت‌ها، ارتقای کیفیت و افزایش نوآوری.

- ممنوعیت رفتارهای ضدرقابتی مانند تبانی، قیمت‌گذاری هماهنگ و تحمیل شرایط غیرمنصفانه.

- حمایت از مصرف‌کنندگان برای دسترسی به کالاها و خدمات با کیفیت و قیمت منصفانه (باقری، ۱۳۸۵، ص ۴۱؛ حسینی، ۱۳۹۶، ص ۳۰۶).

علاوه بر این، حقوق رقابت بر پیشگیری از انحصار، نظارت بر ادغام‌ها، اجرای قوانین شفاف و آموزش کسب‌وکارها و مصرف‌کنندگان تأکید دارد (سلیمی، ۱۳۹۸، ص ۱؛ حسینی، ۱۳۹۶، ص ۳۰۶).

۲. مبانی نظری

مهم‌ترین چارچوب‌های نظری این پژوهش شامل موارد زیر است:

نظریه نهادگرایی (Institutional Theory): بررسی نقش نهادهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در ایجاد رقابت سالم و حفاظت از حقوق مؤلفان و هنرمندان؛ تحلیل تأثیر ساختارهای نهادی بر رقابت و راهکارهای نهادی حمایت از تولیدکنندگان مستقل (North, 1990؛ فراهانی و انصاریان، ۱۴۰۰).

نظریه رفاه اجتماعی (Welfare Economics Theory): تأکید بر منافع عمومی، دسترسی برابر به هنر و فرهنگ و تأثیر مثبت رقابت بر کیفیت کالاها و خدمات؛ تحلیل اثر

کلان حقوق رقابت در تقویت ساختار بازار رقابتی و جلوگیری از معاملات تبعیض‌آمیز پرداخته‌اند (علاءالدینی و شیری، ۱۳۹۵؛ باقری و فلاح‌زاده، ۱۳۸۸؛ شیخ‌الاسلام نوری و همکاران، ۱۴۰۱). این پژوهش‌ها در مجموع، نه تنها زمینه‌های نظری و عملی لازم برای تبیین چارچوب تحلیل مسائل رقابتی در صنعت سینمای ایران را فراهم ساخته‌اند، بلکه خلاها و نقاط کور متعددی را در تطبیق این چارچوب‌ها با ویژگی‌های منحصربه‌فرد و پیچیدگی‌های صنعت سینما، به‌ویژه در مواجهه با تحولات دیجیتال، آشکار ساخته‌اند.

با وجود تلاش‌های متعدد، خلأهایی در تلفیق حقوق رقابت با فناوری‌های نوین، بازارهای دیجیتال و صنعت سینما وجود دارد. نوآوری این پژوهش در تمرکز بر صنعت سینماست که چارچوبی جامع ارائه می‌دهد، نظام رقابت و نقش نهادهای تنظیم‌گر را تحلیل می‌کند و موانع فناورانه و نهادی را شناسایی کرده و راهکارهایی برای تقویت رقابت سالم و ارتقای کیفیت تولیدات هنری پیشنهاد می‌کند.

ادبیات و مبانی نظری پژوهش

۱. مفاهیم کلیدی

- حقوق: واژه «حقوق» در زبان فارسی معانی مختلفی دارد که مهم‌ترین آن، «مجموعه قواعدی که بر افراد در اجتماع حکومت می‌کند» است (کاتوزیان، ۱۴۰۳). انسان به‌عنوان موجودی اجتماعی، برای جلوگیری از نزاع و آشوب، نیازمند قواعدی است که روابط میان افراد را ساماندهی کند. این قواعد در حوزه‌های مختلف مانند خانواده، کار، تجارت، آموزش و حتی تعامل با طبیعت و اشیاء حضور دارند و به‌طور کلی شامل ارزش‌ها و ضوابط الزام‌آور برای تنظیم روابط اجتماعی هستند (قاسمی و فنازاد، ۱۳۹۷، ص ۱۲؛ فتاحی، ۱۳۹۴، ص ۲۸).

- سینما: سینما (cinéma) یک رسانه دیداری و شنیداری مبتنی بر فناوری است که علاوه بر بعد هنری، فعالیت اقتصادی محسوب می‌شود. هر فیلم سینمایی شامل تصویر و صدا است و توسط کارگردان، تهیه‌کننده، بازیگران و سایر عوامل تولید می‌شود (دیکشنری آنلاین آبادیس، ۱۴۰۳). سینما به‌عنوان هنر هفتم، یکی از عمومی‌ترین تولیدات فرهنگی و هنری را ارائه می‌دهد و شامل تولید و پخش عمومی آثار نیز می‌شود.

رقابت: رقابت در لغت به معنای مسابقه میان رقبا، تلاش

در بازار سینما دفاع می‌کند (حسینی، ۱۳۹۶: ۲۹۳). در حوزه رسانه‌های نوین، ساترا (سازمان تنظیم مقررات رسانه‌های صوتی و تصویری) با نظارت بر پلتفرم‌های آنلاین و صدور مجوزهای فعالیت، از انحصار و رقابت ناعادلانه در بسترهای دیجیتال جلوگیری می‌کند (باقری و اصغرینیا، ۱۳۹۲: ۳۱-۳۶؛ هادی‌فر، ۱۳۸۹: ۱۰-۲۲). افزون بر این، نهادهای صنفی مانند کانون کارگردانان و کانون تهیه‌کنندگان سینما به نمایندگی از سینماگران از حقوق اعضای خود دفاع کرده و در برابر رفتارهای انحصاری موضع‌گیری می‌کنند. نهایتاً، دیوان عدالت اداری با رسیدگی به شکایات از عملکرد نهادهای مرتبط، ابزار قضایی لازم برای تضمین عدالت و حمایت از حقوق فردی و صنفی سینماگران را فراهم می‌آورد. مجموع این نهادها، ساختاری نظارتی و حمایتی ایجاد کرده‌اند که هدف آن تضمین فضای رقابتی سالم و حفظ تعادل میان منافع تولیدکنندگان، مصرف‌کنندگان و نهادهای دولتی در صنعت سینما است.

همزمان، حقوق رقابت مجموعه‌ای از اصول و قوانین است که رفتار اقتصادی بنگاه‌ها را تنظیم می‌کند و از سوءاستفاده‌هایی که منجر به انحصار، افزایش قیمت‌ها و کاهش کیفیت کالاها و خدمات می‌شوند، جلوگیری می‌کند (OECD, 2018). در صنعت سینما، حقوق رقابت بر جلوگیری از رفتارهای ناعادلانه و انحصاری میان رسانه‌ها تمرکز دارد و مفاهیم کلیدی آن شامل انحصار، تبانی و حق رقابت است (فراهانی و انصاریان، ۱۴۰۰؛ شفیع، صمدی‌فرد و شفیع، ۱۳۹۷). وجود بازار رقابتی باعث کاهش قیمت‌ها، ارتقای کیفیت و تقویت آثار نوآورانه می‌شود، در حالی که فشارهای فرهنگی و اقتصادی می‌توانند خلاقیت تولیدکنندگان را محدود کنند (اصغرینیا و رستمی، ۱۳۹۹).

چارچوب قانونی و حقوق رقابت در صنعت سینما با چالش‌های خاصی مواجه است. در سطح جهانی، قوانین مانند قانون کپی‌رایت ۱۹۷۶ و قانون ضدانحصار شرمین ۱۸۹۰ در آمریکا از حقوق اقتصادی و معنوی هنرمندان حمایت کرده و رفتارهای ضدرقابتی را کنترل می‌کنند. در سطح بین‌المللی، توافق‌نامه تریپس (۱۹۹۴) و قوانین اتحادیه اروپا بر مقابله با انحصار و سوءاستفاده شرکت‌های بزرگ سینمایی تمرکز دارند و مانع تمرکز قدرت در صنعت فیلم‌سازی می‌شوند، که زمینه تقویت نوآوری و تنوع محتوایی را فراهم می‌آورند (Zhang & Smith, 2021; Lee, 2020).

قوانین رقابت بر ارتقای کیفیت آثار سینمایی و افزایش رفاه اجتماعی (Varian, 2014)؛ صادقی مقدم و غفاری فارسانی، ۱۳۹۰).

نظریه رفتارهای ضدرقابتی (Anticompetitive Behavior Theory): شناسایی رفتارهایی که بازار را به انحصار می‌کشند، مانند تبانی و قیمت‌گذاری هماهنگ؛ تحلیل موانع رقابتی در صنعت سینما و تأثیر آن بر تولیدات مستقل (Porter, 1980)؛ جعفرزاده و انصاری، ۱۳۹۳).

نظریه اقتصاد خلاق (Creative Economy Theory): اهمیت خلاقیت به‌عنوان منبع توسعه اقتصادی و نقش قوانین رقابت در حمایت از تولید آثار نوآورانه و باکیفیت (Florida, 2002)؛ باقری و عباسی، ۱۳۹۱).

نظریه صنایع خلاق (Creative Industries Theory): تأکید بر نوآوری و خلاقیت در تولیدات هنری و سینمایی و تحلیل رابطه میان رقابت، نوآوری و کیفیت آثار (Caves, 2000)؛ فراهانی و انصاریان، ۱۴۰۰).

این مبانی نظری بستر علمی تحلیل چالش‌های حقوق رقابت در سینمای ایران و ارائه راهکارهای قانونی و سیاست‌گذاری برای حمایت از حقوق مؤلفان، توسعه نوآوری و تقویت نقش اجتماعی و فرهنگی سینما را فراهم می‌کند.

۳. چارچوب نهادی و حقوقی حاکم بر رقابت در سینمای ایران

در صنعت سینمای ایران، چند نهاد کلیدی وظیفه نظارت و اجرای قواعد رقابتی را بر عهده دارند. شورای رقابت به‌عنوان نهاد بالادستی، با هدف جلوگیری از انحصار و رفتارهای ضدرقابتی مانند قیمت‌گذاری غیرمنصفانه یا محدود کردن ورود رقبا فعالیت می‌کند (غفاری فارسانی، ۱۳۹۸: ۲۵۲؛ حسینی، ۱۳۹۶: ۳۰۷). در کنار آن، سازمان سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و زیرمجموعه آن، مدیریت کل امور سینمایی، نقش مهمی در صدور مجوز، نظارت بر تولید و توزیع فیلم‌ها و سامان‌دهی فعالیت‌های سینمایی دارند. این نهادها با حمایت مالی و اجرایی از فیلم‌سازان و نظارت بر کیفیت محتوای تولیدات، تلاش می‌کنند شرایطی رقابتی و عادلانه ایجاد کنند. همچنین سازمان حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان شکایات مخاطبان و تولیدکنندگان را بررسی کرده و از کیفیت خدمات و عدالت

که کفایت مصاحبه تشخیص داده شود و بعد از آن داده جدیدی بدست نیامد. اما جهت انتخاب نمونه‌ها، در این تحقیق از روش نمونه‌گیری غیر احتمالی استفاده می‌شود. زیرا نمونه‌گیری در تحقیقات کیفی [معمولاً] بر مبنای مرتبط بودن موردها با تحقیق و نمایا بودنشان انجام می‌گیرد (فلیک، ۱۳۸۷). لذا راهبرد مورد نظر برای نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه‌گیری هدفمند است. چنانکه «بیشتر پژوهش‌های کیفی از نمونه‌گیری هدفمند استفاده می‌کنند» (لیندلف و تیلور، ۱۳۸۸، ص ۱۷۳).

در این پژوهش، مصاحبه‌شوندگان بر اساس معیار «ارتباط مستقیم با صنعت سینما» شناسایی و انتخاب شدند. معیار «ارتباط مستقیم با صنعت سینما» به صورت عملیاتی و بر اساس سه شاخص عینی تعریف و سنجش شد: سابقه فعالیت حرفه‌ای مستمر؛ داشتن حداقل ۵ سال سابقه فعالیت تمام‌وقت در یکی از حوزه‌های کلیدی صنعت سینما شامل تولید، توزیع، اکران، یا سیاست‌گذاری

– موقعیت سازمانی مؤثر؛ اشتغال در پست‌های تصمیم‌سازی، نظارتی یا اجرایی در نهادهای مرتبط شامل سازمان سینمایی، بنیاد سینمایی فارابی، شورای رقابت، ساترا، اتحادیه‌های صنفی، و شرکت‌های تولید و پخش خصوصی. – تجربه عملیاتی مستند؛ داشتن سابقه مستقیم در مواجهه با مسائل رقابتی در صنعت سینما که از طریق سوابق تولید آثار، مدیریت سالن‌های سینما، یا حضور در کمیته‌های سیاست‌گذاری قابل احراز بود.

فرایند شناسایی و غربالگری به این ترتیب انجام شد که ابتدا فهرستی اولیه از ۴۵ متخصص بالقوه با مراجعه به اسناد اداری، پایگاه‌های صنفی، و معرفی اشخاص کلیدی تهیه شد. سپس پروفایل هر فرد با معیارهای سه‌گانه فوق مطابقت داده شده و ۲۳ نفر واجد شرایط شناسایی شدند و در نهایت، با ۱۹ نفر که حاضر به همکاری بودند و از تنوع مناسبی از حیث نوع فعالیت و سابقه برخوردار بودند، مصاحبه انجام پذیرفت.

یافته‌های تحقیق

۱. ویژگی‌های نمونه و روش تحلیل داده‌ها

در این پژوهش، ۱۹ نفر از خبرگان حوزه سینما، حقوق و سیاست‌گذاری فرهنگی به‌عنوان مصاحبه‌شوندگان حضور داشتند که شامل چهار گروه اصلی بودند: (۱) حقوق‌دانان

در ایران، چارچوب قانونی سینما عمدتاً بر پایه قوانین عمومی اقتصادی و حمایتی شکل گرفته است: قانون تجارت ۱۳۱۱ رفتارهای ضدرقابتی را ممنوع کرده، قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ۱۳۴۸ حقوق اقتصادی و معنوی خالقان را محافظت می‌کند، و قوانین مانند تعزیرات حکومتی ۱۳۶۷ و قانون تجارت الکترونیک ۱۳۸۲ برای مقابله با تخلفات اقتصادی و تنظیم فضای دیجیتال به‌کار گرفته شده‌اند. قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان ۱۳۸۸ نیز شفافیت، کیفیت خدمات و قیمت منصفانه در حوزه سینما را تضمین می‌کند. با این حال، ضعف در نظارت، ناکارآمدی نهادهای اجرایی و کمبود شفافیت در اجرای قوانین، انگیزه تولیدکنندگان مستقل را کاهش داده و ورود آنها به بازار را محدود می‌کند، که نتیجه آن کاهش کیفیت، تنوع و نوآوری در آثار سینمایی است (فراهانی و انصاریان، ۱۴۰۰، ص ۱۰۰؛ حسینی و غفاری‌فارسانی، ۱۳۹۹، ص ۵۲۷)

روش‌شناسی

این پژوهش با رویکرد کیفی و با هدف کشف و تبیین چالش‌های حقوق رقابت در سینمای ایران انجام شده است. داده‌های مورد نیاز از طریق تکنیک مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۹ نفر از صاحب‌نظران و فعالان این عرصه که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده بودند، جمع‌آوری گردید. داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها پس از رونویسی، با روش تحلیل مضمون و بر اساس مدل براون و کلارک (۲۰۰۶) مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در این راستا، «پس از کدنویسی اولیه، مضامین اصلی و فرعی استخراج و در نهایت در چارچوبی منسجم ارائه می‌گردد. برای افزایش روایی و اعتبار پرسش‌های مصاحبه ابتدا تعدادی پرسشنامه بین استادان و اهل فن مربوطه توزیع می‌گردد و کلیه ابهامات در رابطه با سؤالات مشخص می‌شود. احتمالاً در این مرحله تعدادی از سؤالات حذف و تعدادی دیگر جایگزین می‌شود و در نهایت پس از شفاف شدن و رفع ابهامات سؤالات نهایی مصاحبه تهیه می‌شود.» (نصر و کریمی، ۱۳۹۲) در این تحقیق برای افزایش روایی محتوای سؤالات مصاحبه از ابزارهای ذیل استفاده می‌شود: استفاده از نظرات استادان، متخصصان و کارشناسان حوزه حقوق رقابت در سینما و نیز مطالعه سؤالات مصاحبه‌های مشابه از تحقیقات دیگر. توضیح بیشتر آنکه؛ تعداد مصاحبه‌ها به میزانی بود

۹	ضعف اجرای قانون اصل ۴۴ و شورای رقابت	۳. ناکارآمدی نهاد ناظر (شورای رقابت)	۲. چالش‌های نهادی و اجرایی
۱۰	عدم اجرای فصل نهم قانون اصل ۴۴ در زمینه تسهیل رقابت		
۱۱	مشکلات ساختاری و محتوایی شورای رقابت		
۱۲	ضعف نظارت و نبود نهاد تخصصی تنظیم‌گر مستقل	۴. فقدان نهاد تنظیم‌گر مستقل و سلطه نهاد‌های دولتی و فقدان نهاد تنظیم‌گر مستقل	
۱۳	ضعف در اجرای مقررات و تضعیف رقابت سالم	۵. ضعف در اجرا و نظارت	
۱۴	عدم وجود قوانین خاص و اجرای ناکافی قوانین موجود	۶. انحصار دولتی و سیاست‌های تبعیض آمیز	
۱۵	انحصار در اکران و پخش توسط نهاد‌های وابسته به دولت		
۱۶	تبعیض در تخصیص منابع و ناکارآمدی نظام ممیزی		
۱۷	حذف تدریجی آثار مستقل و عدم شفافیت در حمایت‌های دولتی		
۱۸	تضاد میان سیاست‌های حمایتی دولت و اصول رقابت آزاد	۷. شبکه‌ها و مافیای خصوصی	
۱۹	مافیای تولیدکنندگی		
۲۰	مافیای تهیه‌کنندگی		
۲۱	مافیای بازیگری		
۲۲	پول دادن به کارگردان برای گرفتن نقش	۸. رفتارهای ضد رقابتی بین بازیگران بازار	
۲۳	مافیای خصوصی در کنار انحصار دولتی		
۲۴	توافقات عمودی*		
۲۵	توافقات افقی**		
۲۶	ضعف آگاهی سینماگران نسبت به حقوق رقابت	۹. ضعف آگاهی و فرهنگ رقابت	۴. چالش‌های فرهنگی و دانشی
۲۷			

* توافق عمودی در حقوق رقابت به توافقی گفته می‌شود که میان بنگاه‌هایی در سطوح مختلف زنجیره تولید و توزیع صورت می‌گیرد، نه میان رقبای هم‌سطح. برای مثال، اگر یک تهیه‌کننده فیلم با یک پخش‌کننده یا سالن‌دار توافق کند که فیلم تنها از طریق شبکه خاصی اکران یا عرضه شود، این توافق عمودی محسوب می‌شود. چنین توافقی‌هایی می‌توانند گاه کارکرد مثبت داشته باشند، زیرا هماهنگی بیشتری در روند تولید و عرضه ایجاد می‌کنند، اما در صورتی که به صورت محدودکننده رقابت اجرا شوند - مانند شرط انحصاری یا جلوگیری از همکاری با رقبا - ضد رقابتی تلقی می‌شوند و می‌توانند مانع از شکل‌گیری رقابت سالم در بازار شوند.

** توافق افقی در حقوق رقابت به توافقی گفته می‌شود که میان بنگاه‌های فعال در یک سطح از بازار، یعنی رقبای مستقیم، شکل می‌گیرد. برای نمونه، اگر چند تهیه‌کننده یا پخش‌کننده فیلم با یکدیگر تباخی کنند تا قیمت پلیت سینما را در سطحی خاص نگه دارند، یا تصمیم بگیرند فیلم‌های رقبای دیگر را تحریم کنند، این یک توافق افقی است. چنین توافقی‌هایی معمولاً اثرات منفی جدی بر رقابت دارند، زیرا به طور مستقیم موجب تباخی، افزایش قیمت، کاهش کیفیت یا محدود شدن انتخاب مصرف‌کننده می‌شوند و به همین دلیل در اغلب نظام‌های حقوقی به‌طور مطلق ممنوع و غیرقانونی به شمار می‌آیند.

و وکلا، ۲) کارشناسان نهادهای نظارتی و تنظیم‌گر، ۳) مدیران و فعالان صنعت سینما، و ۴) اقتصاددانان فرهنگی و رسانه‌ای. این ترکیب، تنوع جنسیتی، تحصیلی و حرفه‌ای مناسبی داشت؛ ۱۴ نفر مرد و ۵ نفر زن، تقریباً نیمی دارای مدرک دکتری و نیم دیگر کارشناسی ارشد، که حضور هر دو گروه دانشگاهی و حرفه‌ای را تضمین می‌کرد.

از منظر شغلی، سه دسته اصلی شناسایی شدند: فعالان سینما و هنر (کارگردانان، فیلمنامه‌نویسان، تهیه‌کنندگان)، گروه حقوقی (وکلا، حقوقدانان و استادان حقوق)، و مدیران و مسئولان سیاست‌گذاری فرهنگی در نهادهایی مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بنیاد سینمایی فارابی و سازمان امور سینمایی. این ترکیب امکان تحلیل جامع و چندبعدی از وضعیت حقوق رقابت در صنعت سینمای ایران را فراهم کرد.

تحلیل داده‌های کیفی بر اساس سلسله‌مراتب مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر انجام شد تا هم جزئیات عملیاتی مشکلات و چالش‌ها و هم ابعاد کلان و ساختاری نظام حقوق رقابت شناسایی شوند. این رویکرد، پایه‌ای برای بررسی چالش‌ها و ارائه راهکارهای ارتقای رقابت سالم و عدالت در صنعت سینما فراهم می‌آورد.

۲. مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر

مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر در «جدول ۱» ذکر شده است.

جدول ۱. مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر.

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	ردیف
۱. چالش‌های حقوقی و قانون‌گذاری	۱. خلأها و نارسایی‌های تقنینی	فقدان پشتوانه پژوهشی و خلأهای تئوریک	۱
		جوان بودن حقوق رقابت در ایران و نیاز به قانون‌گذاری جدید	۲
		نبود قانون مستقل و جامع در حقوق رقابت فرهنگی	۳
	۲. پراکندگی و تعارض مقررات	عدم انطباق قانون‌گذاری با نیازهای نوین صنعت سینما	۴
		عدم تلفیق حقوق رقابت با فناوری‌های نوین، بازارهای دیجیتال و صنعت سینما	۵
۲. پراکندگی و تعارض مقررات	۲. پراکندگی و تعارض مقررات	مقررات پراکنده و نبود ضوابط منسجم	۶
		قدیمی بودن آیین‌نامه‌های مرتبط با اکران و پخش	۷
		ابهامات و تعارضات میان آیین‌نامه‌ها و قوانین مرتبط	۸

۳. تحلیل مضامین و مقایسه با مطالعات پیشین

جدول ارائه شده (جدول ۱) از یافته‌های تحقیق، نشان‌دهنده ساختاری منسجم در تحلیل چالش‌های حقوق رقابت در سینمای ایران است و می‌توان آن را از منظر فنی تحلیل کرد. در این جدول، یک سطح مضامین فراگیر (۴ عدد)، یک سطح مضامین سازمان‌دهنده (۹ عدد) و یک سطح مضامین پایه

چالش‌های کلیدی، عدم تلفیق حقوق رقابت با فناوریهای نوین، بازارهای دیجیتال و روشهای مدرن صنعت سینما است. این مسئله نشان میدهد که قوانین و مقررات موجود هنوز با تحولات روز صنعت سینما هماهنگ نشده‌اند و پاسخگوی نیازهای واقعی بازار دیجیتال، پلتفرم‌های آنلاین و مدل‌های توزیع نوین نیستند. پیامد این کمبود، محدود شدن فرصتهای رقابت برای شرکتها و فیلمسازان مستقل و تثبیت انحصارهای موجود است، که اثر مستقیم بر نوآوری و تنوع فرهنگی در صنعت سینما دارد.

- پراکندگی و تعارض مقررات: به موازات خلأهای کلان، نظام حقوقی موجود با آشفتگی درونی مواجه است. "مقررات پراکنده و فاقد ضوابط منسجم" که عمدتاً در قالب "آیین‌نامه‌های قدیمی" مربوط به اکران و پخش باقی مانده‌اند، به دلیل "ابهامات و تعارضات" درونی، خود به منبع جدیدی از بی‌ثباتی و عدم شفافیت تبدیل شده‌اند. این وضعیت، یک محیط حقوقی غیرقابل پیش‌بینی برای فعالان بازار ایجاد کرده که خود مانعی جدی در راه سرمایه‌گذاری و رقابت سالم است.

۲.۳. چالش‌های نهادی و اجرایی: حکمرانی ناکارآمد در نظارت و اجرا

حتی با فرض وجود قوانین مطلوب، "چالش‌های نهادی و اجرایی" مانع تحقق عملی حقوق رقابت می‌شود. این دسته از چالش‌ها نشان می‌دهد که مکانیسم‌های حکمرانی موجود فاقد کارایی لازم هستند.

- ناکارآمدی نهاد ناظر: هسته مرکزی این مشکل، "ناکارآمدی نهاد ناظر (شورای رقابت)" است که با "مشکلات ساختاری و محتوایی" عمیقی دست به گریبان است. این ناکارآمدی به صورت عینی در "ضعف اجرای قانون اصل ۴۴" و به‌ویژه "عدم اجرای فصل نهم" آن، که مستقیماً بر تسهیل رقابت تأکید دارد، تجلی یافته است.

- فقدان نهاد تنظیم‌گر مستقل: مشکل نهادی دیگر، "فقدان یک نهاد تنظیم‌گر مستقل و تخصصی" برای صنعت سینماست. "سلطه نهادهای دولتی" بر این عرصه و عدم وجود چنین نهادی، باعث شده تا "نظارت تخصصی" جای خود را به مدیریت سیاسی و دستوری دهد.

- ضعف در اجرا و نظارت: این دو مشکل نهادی، در نهایت به "ضعف در اجرای مقررات" و "تضعیف رقابت

(۲۷ عدد) شناسایی شده است. مضامین فراگیر، چارچوب کلی و حوزه‌های کلان چالش‌ها را نشان می‌دهند و شامل «۱. چالش‌های حقوقی و قانون‌گذاری»، «۲. چالش‌های نهادی و اجرایی»، «۳. انحصار و ساختارهای ضد رقابتی در بازار»، «۴. چالش‌های فرهنگی و دانشی» هستند. هر یک از این مضامین فراگیر با مضامین سازمان‌دهنده مرتبط شده‌اند که نقش دسته‌بندی میانی و اتصال بین یافته‌های جزئی و کلی را ایفا می‌کنند؛ درنهایت، مضامین پایه ۲۷ گانه، نمونه‌های مشخص و ملموس از چالش‌ها هستند که با ذکر جزئیات، عمق و وضوح یافته‌ها را افزایش می‌دهند. این ساختار سلسله‌مراتبی، امکان تحلیل هم‌زمان ابعاد قانونی، اجرایی، ساختاری و رفتاری حقوق رقابت در سینمای ایران را فراهم می‌آورد و پایه محکمی برای استخراج نتایج و ارائه پیشنهادات سیاستی و عملیاتی ایجاد می‌کند.

تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، منظومه پیچیده و درهم‌تنیده‌ای از چالش‌های پیش روی حقوق رقابت در سینمای ایران را آشکار می‌سازد. این چالش‌ها را می‌توان در چهار سپهر اصلی حقوقی-قانونی، نهادی-اجرایی، ساختار بازار، و فرهنگی-دانشی دسته‌بندی کرد که هر یک به گونه‌ای زنجیره ارزش رقابت پذیری در صنعت سینما را تضعیف می‌نمایند.

۳.۱. چالش‌های حقوقی و قانون‌گذاری: بنیان‌های سست تقنینی

در کانون این منظومه چالش‌برانگیز، "چالش‌های حقوقی و قانون‌گذاری" قرار دارد که اساس و شالوده نظری و حقوقی لازم برای حمایت از رقابت را دچار ضعف کرده است. این چالش خود به دو شکل اصلی ظهور یافته است:

- خلأها و نارسایی‌های تقنینی: قوانین موجود از "فقدان پشتوانه پژوهشی و خلأهای تئوریک" رنج می‌برند که منجر به "جوان بودن حقوق رقابت در ایران" و "نبود قانون مستقل و جامع" ویژه حوزه فرهنگ شده است. این نارسایی تقنینی، قوانین را در مواجهه با "نیازهای نوین صنعت سینما" و به‌ویژه تحولات شگرف ناشی از "فناوری‌های نوین و بازارهای دیجیتال" ناتوان ساخته است. قانون‌گذار نه تنها از سرعت تحولات صنعت عقب افتاده، بلکه قادر به تلفیق اصول حقوق رقابت با ماهیت خاص این صنعت خلاق نبوده است. به هر حال باید توجه داشت که یکی از

برای گرفتن نقش نشان از شکل‌گیری شبکه‌های بسته و غیررقابتی دارد. این "مافیای خصوصی در کنار انحصار دولتی" نه یک بخش خصوصی رقابت‌پذیر، بلکه یک حلقه واسط رانتهی است که بازار را دوپاره کرده است.

رفتارهای ضد رقابتی بین بازیگران بازار: در چنین محیطی، رفتارهای کلاسیک ضد رقابتی مانند "توافقات افقی" (بین رقبا) و "توافقات عمودی" (بین سطوح مختلف زنجیره تأمین) به راحتی رواج می‌یابد و نظارتی بر آنها صورت نمی‌گیرد.

۳.۴. چالش‌های فرهنگی و دانشی: زمین‌ساز مشکلات
در پس تمام این مشکلات، "چالش‌های فرهنگی و دانشی" به عنوان یک عامل زمین‌ساز عمل می‌کند. "ضعف آگاهی سینماگران نسبت به حقوق رقابت" باعث می‌شود آنان نه تنها نتوانند از حقوق خود دفاع کنند، بلکه گاهی ناخواسته در دام رفتارها و ساختارهای ضد رقابتی بیفتند. این ضعف آگاهی، بستر فرهنگی لازم برای مطالبه‌گری و اصلاح را نیز تضعیف می‌نماید.

۳.۵. واکاوی سیاست کیفری ایران در حوزه سینما
علاوه بر چالش‌های پیش گفته، واکاوی سیاست تقنینی ایران در حوزه سینما نشان می‌دهد که نظام حقوقی ایران فاقد یک سیاست کیفری منسجم، شفاف و هدفمند در حمایت از حقوق رقابت در صنعت سینماست. رویکرد غالب، بیشتر سیاست‌گذاری اداری و نظارتی بوده و جرم‌انگاری‌های خاص و مستقیم برای رویه‌های ضد رقابتی در این صنعت به ندرت مشاهده می‌شود. در عوض، مقنن عمدتاً به ابزارهای عمومی و پراکنده متوسل شده است.

در سطح قوانین خاص، قوانین موضوعه‌ای مانند «قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴» اگرچه شورای رقابت را موظف به رسیدگی به رفتارهای ضد رقابتی می‌کند، اما ضمانت اجراهای پیش‌بینی شده در آن عمدتاً دارای رویکرد اداری-مالی (مانند جریمه نقدی، الزام به اقدام مثبت) هستند و کمتر به جنبه‌های کیفری با مجازات‌های بازدارنده پرداخته‌اند. این در حالی است که در بسیاری از نظام‌های حقوقی پیشرفته، برای برخی تخلفات شدید ضد رقابتی مانند «تبانی ثابت» (Cartel) مجازات‌های کیفری سنگین برای اشخاص حقیقی در نظر گرفته می‌شود.

سالم" منجر شده است. ترکیب "اجرای ناکافی قوانین موجود" (حتی با تمام کاستی‌هایشان) و نبود ناظر قدرتمند، پیامدهای ویرانگری برای فضای رقابتی بازار به همراه داشته است.

۳.۳. انحصار و ساختارهای ضد رقابتی در بازار: تولد یک اکوسیستم بیمار

تعامل ویرانگر چالش‌های حقوقی و نهادی، به شکل‌گیری یک اکوسیستم بازار معیوب و مبتنی بر "انحصار و ساختارهای ضد رقابتی" انجامیده است. این مضمون فراگیر، نشان‌دهنده وضعیت موجود و نتایج و عواقب نهایی نظام حکمرانی نادرست است.

انحصار دولتی و سیاست‌های تبعیض‌آمیز: یکی از بارزترین ویژگی‌های این بازار، "انحصار در اکران و پخش توسط نهادهای وابسته به دولت" است. این انحصار ساختاری، با "تبعیض در تخصیص منابع" و "عدم شفافیت در حمایت‌های دولتی" همراه شده که در نهایت "حذف تدریجی آثار مستقل" را در پی دارد. در این فضا، یک "تضاد ذاتی" بین سیاست‌های حمایتی دولت و اصول رقابت آزاد به چشم می‌خورد.

البته حمایت هدفمند دولت از جریانها یا موضوعات خاص در سینما با اهداف فرهنگی و اجتماعی، به خودی خود امری، نادرست یا غیرمعارف نیست و در بسیاری از کشورهای جهان نیز با ابزارهایی مانند یارانه، گونت و معافیت‌های مالیاتی اعمال می‌شود. اما نکته اساسی تمایز بین «تبعیض غیرمنصفانه» و «حمایت‌گزینشی معیارمند» است. آنچه این تمایز را تعیین می‌کند، شفافیت در معیارها، عدالت در اجرا و تعلق حمایت به افراد واجد شرایط بر اساس ضوابط عادلانه و غیروابسته به روابط شخصی است. در این صورت، حمایت دولتی می‌تواند به تقویت خلاقیت و کیفیت بینجامد، بدون آنکه به ابزار انحصار یا رانت تبدیل شود. بنابراین، چالش اصلی نه در اصل حمایت، بلکه در فقدان شفافیت و عدالت در فرایند تخصیص آن است.

شبکه‌ها و مافیای خصوصی: در سایه انحصار دولتی و نظارت ضعیف، یک بخش خصوصی بیمار و رانتهی نیز شکل گرفته است. پدیده‌هایی چون "مافیای تولیدکنندگی، تهیه‌کنندگی و بازیگری" و حتی "پول دادن به کارگردان

۴. تطبیق یافته‌ها

تطبیق همچنین یافته‌های این پژوهش که از بطن داده‌های میدانی (مصاحبه با فعالان صنعت سینما) استخراج شده است، به گونه‌ای قابل توجه و نظام‌مند، یافته‌های کلیدی مطالعات کتابخانه‌ای پیشین را تأیید، بسط و عینیت می‌بخشد. این همپوشانی، نشان از صحت و قابلیت اعتبار یافته‌های هر دو دسته پژوهش دارد.

۴.۱. تطبیق با چالش‌های حقوقی و قانون‌گذاری: مضمون فراگیر «چالش‌های حقوقی و قانون‌گذاری» در تحقیق حاضر که شامل خلأهای تقنینی و پراکندگی مقررات است، به‌طور مستقیم با یافته‌های اصغرنیا و رستمی (۱۳۹۹) همسو است که به «ضعف‌های تقنینی» به عنوان یکی از موانع اصلی تحقق رقابت سالم اشاره کرده‌اند. همچنین، یافته «عدم تلفیق حقوق رقابت با فناوری‌های نوین و بازارهای دیجیتال» مستقیماً از یافته‌های فراهانی و انصاریان (۱۴۰۰) پشتیبانی می‌کند که بر «ضرورت تصویب قوانین برای بازارهای دیجیتال» تأکید داشتند. این همخوانی نشان می‌دهد که مشکل قدیمی بودن قوانین و ناتوانی آنها در پاسخگویی به تحولات جدید، یک نقصان شناخته‌شده در ادبیات موضوع است که در صنعت سینما به‌طور ملموسی تجلی یافته است.

۴.۲. تطبیق با چالش‌های نهادی و اجرایی: مضامین «ناکارآمدی نهاد ناظر (شورای رقابت)» و «فقدان نهاد تنظیم‌گر مستقل و تخصصی» که از یافته‌های کلیدی این تحقیق هستند، بار دیگر یافته‌های محوری اصغرنیا و رستمی (۱۳۹۹) در مورد «ضعف‌های نهادی و ساختاری» و نیز پژوهش فراهانی و انصاریان (۱۴۰۰) را که بر «نقش شورای رقابت» متمرکز بودند، تصدیق می‌کنند. نکته‌ی حائز اهمیت در تحقیق، عینیت بخشیدن به این ضعف‌های نهادی در قالب مصادیق عینی مانند «ضعف اجرای قانون اصل ۴۴» و «سلطه نهاد‌های دولتی» است که از منظر فعالان صنعت سینما بیان شده و به یافته‌های پیشین عمق و غنای بیشتری می‌بخشد.

۴.۳. تطبیق با انحصار و ساختارهای ضد رقابتی در بازار: این مضمون فراگیر، که قلب تپنده‌ی تحقیق را تشکیل می‌دهد، با گستره‌ی وسیعی از ادبیات پیشین در گفت‌وگو است.

– انحصار دولتی و تبعیض: یافته‌های مربوط به «انحصار در اکران و پخش» و «تبعیض در تخصیص منابع» به‌طور

سیاست‌گیری ایران در این حوزه را می‌توان عمدتاً در قالب قوانین عمومی جست‌وجو کرد:

قانون مجازات اسلامی (تعزیرات حکومتی): این قانون به عنوان یک ابزار عمومی، امکان برخورد با برخی مصادیق رفتارهای ضد رقابتی مانند «احتکار» یا «اخلال در نظام اقتصادی» را فراهم می‌کند. با این حال، این احکام عام بوده و اصول و مصادیق اختصاصی حقوق رقابت در سینما را پوشش نمی‌دهند. احراز عناوین مجرمانه عمومی برای رفتارهای پیچیده ضد رقابتی در سینما غالباً دشوار و مستلزم تفسیرهای قضایی گسترده است.

قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز: این قانون می‌تواند تا حدی با پدیده‌هایی مانند پخش غیرمجاز و قاچاق دیجیتال آثار سینمایی که به بازار رقابتی آسیب می‌زند، برخورد کند. اما تمرکز آن بر «قاچاق» و نقض مرزهای جغرافیایی است، نه «تضعیف ساختار رقابتی بازار» به عنوان یک ارزش مستقل.

قانون جرائم رایانه‌ای: با گسترش بازار دیجیتال، این قانون می‌تواند ابزاری برای مقابله با برخی رفتارهای ضد رقابتی در پلتفرم‌های آنلاین (مانند دستکاری غیرقانونی در الگوریتم‌ها برای حذف رقبای) باشد. اما این قانون نیز یک قانون عام است و به‌طور خاص به انحصار یا تبانی در بازار سینما نپرداخته است.

در تحلیل نهایی، می‌توان گفت رویکرد سیاست‌گیری ایران در حوزه سینما یک رویکرد غیرمستقیم، واکنشی و پراکنده است. به جای آنکه یک استراتژی فعال برای «جرم‌انگاری» رفتارهای مشخص ضد رقابتی (مانند تبانی در اکران، سوءاستفاده از موقعیت مسلط در پخش، یا ایجاد موانع ورود توسط شبکه‌های مافیایی) داشته باشد، نظام حقوقی متکی بر قوانین عمومی است که در بهترین حالت می‌توانند پس از وقوع جرم و آن هم در صورت تطبیق مصادیق، وارد عمل شوند. این خلأ تقنینی کیفری ویژه، خود به عنوان یک عامل بازدارنده در مقابله با چالش‌های ساختاری مانند «شبکه‌های مافیای خصوصی» که در یافته‌های این پژوهش شناسایی شد، عمل می‌کند. فقدان مجازات‌های کیفری بازدارنده برای بازیگران کلیدی این شبکه‌ها، هزینه نقض قواعد رقابت را پایین آورده و به تداوم چرخه معیوب انحصار و رفتارهای ضد رقابتی دامن می‌زند.

ساختاری و فرهنگی می‌شود.

تحلیل یافته‌ها با چارچوب نظری پژوهش نشان داد:

- ضعف نهادهای تنظیم‌گر و فقدان یک نهاد مستقل و تخصصی، موجب ناکارآمدی قوانین رقابت و نبود ضمانت اجرای مؤثر شده است (نظریه نهادگرایی).

- تباری و انحصار در زنجیره اکران و پخش، رقابت سالم را محدود و بازار را به سمت انحصار سوق می‌دهد (نظریه رفتارهای ضد رقابتی).

- ساختار انحصاری صنعت سینما، محیطی نامساعد برای بروز نوآوری و خلاقیت ایجاد کرده است (نظریه اقتصاد خلاق و صنایع خلاق).

- تبعیض در تخصیص منابع و حمایت‌های دولتی، علاوه بر کاهش کیفیت و تنوع آثار، دسترسی مخاطبان به تولیدات فرهنگی را محدود کرده است. حمایت دولتی تنها در صورت رعایت شفافیت، عدالت و تخصیص بر اساس شایستگی می‌تواند محرک خلاقیت و کیفیت باشد (نظریه رفاه اجتماعی).

مقایسه یافته‌ها با پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که این مطالعه علاوه بر تأیید خلأهای قانونی، ناکارآمدی نهادهای ناظر و وجود انحصار، به ابعاد پنهان‌تر مانند نقش شبکه‌های مافیایی خصوصی و ضعف آگاهی سینماگران از حقوق رقابت توجه کرده است.

۲. راهبردها و راهکارهای پیشنهادی

بر اساس مأموریت نشریه و یافته‌های پژوهش، راهبردهای کلان و راهکارهای اجرایی ذیل ارائه می‌گردد:

۲.۱. راهبردهای کلان (پیشنهادات راهبردی)

۱. راهبرد نهادی-حکمرانی: ایجاد نظام تنظیم‌گری تخصصی و یکپارچه در صنعت سینما

- تدوین سند راهبردی حکمرانی رقابتی در صنایع فرهنگی با تأکید بر سینما

- ایجاد نهاد تنظیم‌گر مستقل سینما با اختیارات فرابخشی و تخصصی

۲. راهبرد تقنینی: توسعه چارچوب حقوقی پویا و همسو با تحولات دیجیتال

- تصویب قانون جامع رقابت در صنایع فرهنگی با محوریت شفافیت و عدالت رقابتی

مستقیم با دغدغه فراهانی و انصاریان (۱۴۰۰) درباره «جلوگیری از انحصار» و نیز با مطالعه شیخ الاسلام نوری و همکاران (۱۴۰۱) در مورد «معاملات تبعیض آمیز» مرتبط است. تحقیق نشان می‌دهد که این مفاهیم نظری، در صنعت سینما به صورت ملموس و آسیب‌زایی در جریان است.

- رفتارهای ضد رقابتی: شناسایی «توافقات عمودی و افقی» در بازار سینما، یافته‌های جعفرزاده و انصاری (۱۳۹۳) را که به طور تخصصی به «تحلیل توافقات عمودی» پرداخته بودند، در یک بستر واقعی و زنده تأیید می‌کند. همچنین، این یافته‌ها از نظر مفهومی با تأکید شفیع و همکاران (۱۳۹۷) بر «کنترل توافقات ضد رقابتی» هماهنگ است.

- مافیای خصوصی: اگرچه مطالعه مستقیم پیشینی در مورد «مافیای بازیگری و تهیه‌کنندگی» در ادبیات مرور شده دیده نمی‌شود، اما این یافته نوآورانه تحقیق را می‌توان به عنوان پیامد نهایی (Outcome) همان ضعف‌های تقنینی و نهادی دانست که مطالعاتی مانند پژوهش اکبریان (۱۳۹۶) به طور کلی به «جرایم مرتبط با حقوق رقابت» اشاره کرده‌اند. این یافته، گامی فراتر از پژوهش‌های پیشین گذاشته و یک پدیده عینی و خاص صنعت سینما را آشکار می‌سازد.

۴.۴. تطبیق با چالش‌های فرهنگی و دانشی: یافته «ضعف آگاهی سینماگران نسبت به حقوق رقابت» اگرچه به صورت پررنگ در مطالعات پیشین مورد اشاره مستقیم قرار نگرفته، اما به نوعی حلقه مفقوده‌ای است که سایر پژوهش‌ها به آن نپرداخته‌اند. این یافته، توضیح می‌دهد که چرا علی‌رغم وجود قوانین (هرچند ناقص) و نهادهای ناظر (هرچند ضعیف)، مطالبه‌گری برای رقابت سالم از پایین به بالا شکل نمی‌گیرد. این امر، بر ضرورت «آگاهی‌بخشی و شناخت علمی» که اکبریان (۱۳۹۶) به آن اشاره کرده بود، صحنه می‌گذارد اما آن را در سطح بازیگران اصلی صنعت (سینماگران) مطرح می‌کند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۱. نتایج تحقیق

این پژوهش با هدف شناسایی چالش‌های حقوق رقابت در صنعت سینمای ایران و ارائه راهبردها و راهکارهای عملی انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که مشکلات این حوزه چندبعدی و درهم‌تنیده است و شامل موانع حقوقی، نهادی،

- بازنگری در قوانین سنتی با رویکرد مقررات‌گذاری هوشمند در فضای دیجیتال
۳. راهبرد ساختاری: شکستن انحصارهای تاریخی و تقویت بخش غیردولتی
- اجرای طرح تفکیک عمودی در زنجیره ارزش سینما
- توسعه زیرساخت‌های رقابتی در حوزه تولید، توزیع و اکران
۴. راهبرد فرهنگی - دانشی: ارتقای سرمایه انسانی و فرهنگ رقابتی
- اجرای برنامه ملی آموزش حقوق رقابت برای ذی‌نفعان صنعت سینما
- تقویت نهادهای صنفی مستقل به عنوان بازوی نظارتی جامعه سینمایی
- ۲.۲. راهکارهای اجرایی (پیشنهادات راهکاری)
۱. در سطح حقوقی و قانون‌گذاری:
- تدوین آیین‌نامه شفافیت در تخصیص منابع و حمایت‌های دولتی
- ایجاد سازوکارهای سریع رسیدگی به تخلفات رقابتی در سینما
۲. در سطح نهادی و اجرایی:
- راه‌اندازی دبیرخانه تخصصی حقوق رقابت در سازمان سینمایی
۳. ایجاد سامانه یکپارچه نظارت بر عملکرد نهادهای ذی‌ربط
۳. در سطح ساختاری و بازار:
- تعیین سقف برای سهم بازار در اکران و پخش
- اختصاص سهمیه اجباری به تولیدات مستقل در شبکه‌های پخش
۴. در سطح فرهنگی و آگاهی‌بخشی:
- برگزاری دوره‌های آموزشی حقوق رقابت برای سینماگران
- انتشار منشور اخلاق رقابتی در صنعت سینما
۳. پیشنهادات برای پژوهش‌های آینده
- تحلیل اقتصادی هزینه‌های انحصار در سینمای ایران و اثر آن بر رفاه و تولید ناخالص داخلی.
- مطالعه تطبیقی نهادهای تنظیم‌گر سینما در کشورهای موفق و استخراج الگوهای عملیاتی قابل اقتباس.
- بررسی راهبردهای عبور از انحصار در پلتفرم‌های دیجیتال و استریمنینگ.
- تحلیل اثر فناوری‌های نوین و بازارهای دیجیتال بر حقوق رقابت و ارائه مدل‌های علمی تلفیق قوانین با تحولات صنعتی.
- شناسایی و تحلیل شبکه‌های قدرت و نفوذ در صنعت سینمای ایران با روش‌شناسی شبکه‌ای.

فهرست منابع

- اصغرینیا، مرتضی؛ رستمی، ولی (۱۳۹۹)، نقد و آسیب‌شناسی نظام حقوقی تنظیم مقررات اقتصادی ایران از منظر حقوق رقابت، *پژوهش‌های اقتصاد صنعتی*، ۱۱، ۶۱-۷۶.
- اکبریان، محمدمهدی (۱۳۹۶)، جرم‌انگاری و جرائم مطرح در حوزه حقوق رقابت ایران، *دومین کنفرانس علوم اسلامی و علوم انسانی*.
- آبادیس (۱۴۰۳)، *دیکشنری آنلاین آبادیس*، دسترسی از: <https://www.abadis.ir>
- آفریده، محمد (۱۴۰۳، ۱۷ شهریور)، رقابتی نبودن معضل سینمای ایران، *مصاحبه با نشریه مجازی هم‌میهن*، کد مطلب: ۲۸۴۲۶.
- باقری، محمود؛ اصغرینیا، مرتضی (۱۳۹۲)، انحصار و رقابت تا ملی بر لزوم فعالیت نهادهای تنظیم‌کننده مقررات بخشی، *فصلنامه اندیشه‌های حقوق خصوصی*، دوره ۱، شماره ۱، ۳۱-۳۶.
- باقری، محمود (۱۳۸۵)، اقتصاد مبتنی بر بازار و کاستی‌های حقوق خصوصی، *پژوهش حقوق عمومی*، ۸ (۱۹).
- باقری، محمود؛ عباسی، سیمین (۱۳۹۱)، سیاست‌های حقوق رقابت و حقوق مالکیت فکری، *مطالعات حقوق خصوصی*، ۴۲ (۲۶)، ۵۹-۷۴.
- باقری، محمود؛ غفاری فارسانی، بهنام (۱۳۹۱)، قلمرو حقوق رقابت از حیث اشخاص مشمول، *پژوهش‌نامه بازرگانی*، ۱۷ (۹۵).
- باقری، محمود؛ فلاح‌زاده، علی محمد (۱۳۸۸)، مبانی حقوق عمومی حقوق رقابت (با نگاهی به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران)، *مطالعات حقوق خصوصی*، ۳۹ (۳)، ۶۳-۸۲.
- جعفرزاده، میرقاسم؛ انصاری، عباس (۱۳۹۳)، توافقات عمودی ممنوع از منظر حقوق رقابت، *فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی*، ۲ (۷)، ۷۳-۹۸.
- حسینی، مینا (۱۳۹۶)، *حقوق رقابت در آینده ساختار و تصمیمات شورای رقابت*، انتشارات مجد.
- حسینی، مینا؛ غفاری فارسانی، بهنام (۱۳۹۹)، مطالعه تطبیقی رابطه حقوقی نهادهای رقابتی و نهادهای تنظیم‌گر بخشی از تضاد تا تعامل، *مطالعات حقوق*

تطبیقی، (۲)۱۱.

- سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) (۲۰۱۸)، *قانون رقابت و شرکت‌های دولتی*، انتشارات OECD. <https://doi.org/10.1787/22e4261f-fa>.
 سلیمی، فضا (۱۳۹۸)، *حقوق رقابت و مسئولیت ناشی از نقض قواعد آن*، انتشارات مجد.
 شفیعی، محمد سعید؛ صمدی فرد، حمید؛ شفیعی، شیرین (۱۳۹۷)، *بررسی اصول و مبانی حقوق رقابت بر اساس قوانین حقوقی جمهوری اسلامی ایران*، *پژوهشنامه تطبیقی دادپیشگان*، ۲(۲).
 شیخ‌الاسلام نوری، الهام‌السادات؛ محمدی، پژمان؛ پارساپور، محمد باقر (۱۴۰۱)، *مبانی ممنوعیت معاملات تبعیض‌آمیز از منظر حقوق رقابت (مطالعه در نظام حقوقی آمریکا، اتحادیه اروپایی و حقوق ایران)*، *حقوق فناوری‌های نوین*، ۵، ۱۶۸-۱۸۲.
 صادقی مقدم، محمد حسن؛ غفاری فارسانی، بهنام (۱۳۹۰)، *روح حقوق رقابت (مطالعه تطبیقی در اهداف حقوق رقابت)*، *حقوقی دادگستری*، ۷۳، ۱۱۳-۱۴۶.
 طجرلو، رضا؛ کرباسیون، محمد علی (۱۳۹۶)، *حاکمیت قانون و کارایی در نظام حقوق رقابت ایران*، *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی*، ۴۷(۴)، ۹۷۹-۹۹۴.
 عبدی‌پور، ابراهیم (۱۳۸۸)، *سوءاستفاده از وضعیت اقتصادی مسلط*، *فصلنامه حقوق اسلامی*، ۲۱.
 علاء‌الدینی، امیرعباس؛ شیری، مهرزاد (۱۳۹۵)، *قواعد حقوق رقابت در ایران و تحولات آن در پرتو سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی*، *قضاوت*، ۸۷، ۱۱۹-۱۴۷.
 فراهانی، مینا؛ انصاریان، مجتبی (۱۴۰۰)، *حقوق رقابت و فناوری‌های نوین در صنعت سینما*، *دوفصلنامه تخصصی حقوق فناوری‌های نوین*، ۲(۴)، ۱۰۵-۷۹.
 فلیک، اووه (۱۳۸۷)، *درآمدی بر تحقیق کیفی*، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نیم.
 قاسمی، حمید؛ فنازاد، رضا (۱۳۹۷)، *حقوق رسانه*، اندیشه آراء.
 قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸).
 قناتی، جلیل؛ جعفری هرنیدی، مهشید (۱۳۹۹)، *مبانی ضمانت اجرای نقض حقوق رقابت بر اساس گفتمان فقهی به مثابه سرمایه اجتماعی*، *مدیریت سرمایه اجتماعی*، ۴۷(۴)، ۴۵۷-۴۸۶.
 کریمی، مجتبی (۱۳۹۷)، *بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر اقتصاد سینما در ایران*، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اسفند ۱۳۹۷.
 گیویان، عبدالله (۱۳۸۸)، *روش‌های تحقیق کیفی در علوم ارتباطات*، همشهری. (تامس لیندلف و برایان تیلور، نویسندگان).
 مجلس شورای اسلامی (۱۳۱۱)، *قانون تجارت*، تهران: سازمان چاپ و نشر.
 مجلس شورای اسلامی (۱۳۶۷)، *قانون تعزیرات حکومتی*، تهران: سازمان چاپ و نشر.
 مجلس شورای اسلامی (۱۳۶۸)، *قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران*، تهران: سازمان چاپ و نشر.
 مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۲)، *قانون تجارت الکترونیک*، تهران: سازمان چاپ و نشر.
 مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۷)، *قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی*، تهران: سازمان چاپ و نشر.
 مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۸)، *قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان*، تهران: سازمان چاپ و نشر.
 موسوی، سید فضل‌الله؛ جدیدی، انسیه (۱۴۰۰)، *مطالعه تطبیقی قواعد رقابت در قوانین رقابتی ایران و اتحادیه اروپا*، *فصلنامه پژوهش تطبیقی حقوق اسلام و غرب*، ۸(۲)، ۲۷۹-۳۱۲.
 ناصحی، علی (۱۳۹۴)، *مبانی حقوقی و فقهی رقابت*، انتشارات مجد.
 نصر، احمدرضا؛ کریمی، صدیقه (۱۳۹۲)، *روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه*، *دوفصلنامه علمی ترویجی عیار پژوهش در علوم انسانی*، ۴(۱).
 وکیلی مقدم، محمد حسین (۱۴۰۰)، *بایسته‌های جرم‌انگاری در حقوق رقابت و رویکرد نظام‌های حقوقی نسبت به آن*، *پژوهشنامه حقوق کیفری*، ۲۳، ۲۳۷-۲۵۶.
 هادی فر، داوود (۱۳۸۹)، *نهادهای حقوقی تنظیم مقررات: ساختار و سازوکار اجرایی*، سازمان خصوصی‌سازی، مدیریت مطالعات و برنامه‌ریزی. تهران: نشر عزت نو، ص ۱۰-۲۲.

Abadis. (2024). *Abadis Online Dictionary*. Retrieved from <https://www.abadis.ir> (In Persian)

Abdipour, E. (2009). [Abuse of Dominant Economic Position]. *Islamic Law Quarterly*, 21. (In Persian)

Afarideh, M. (2024, September 7). [Non-competitiveness is the problem of Iranian cinema]. Interview with *Ham-Mihan Online Journal*. Article ID: 28426. (In Persian)

Akbarian, M. M. (2017). [Criminalization and Crimes in the Realm of Iranian Competition Law]. *Proceedings of the Second Congress on Islamic Sciences and Humanities*. (In Persian)

Asgharnia, M., & Rostami, V. (2020). [A Critique and Pathology of the Legal System of Iran's Economic Regulation from the

- Perspective of Competition Law]. *Journal of Industrial Economics Research*, 11, 61–76. (In Persian)
- Bagheri, M. (2006). [Market-Based Economy and the Deficiencies of Private Law]. *Public Law Research*, 8(19). (In Persian)
- Bagheri, M., & Asgharnia, M. (2013). [Monopoly and Competition: On the Necessity of the Activity of Sectoral Regulatory Bodies]. *Quarterly Journal of Private Law Thoughts*, 1(1), 31-36. (In Persian)
- Bagheri, M., & Abbasi, S. (2012). [Competition Law Policies and Intellectual Property Rights]. *Private Law Studies*, 42(26), 59–74. (In Persian)
- Bagheri, M., & Fallahzadeh, A. M. (2009). [The Public Law Foundations of Competition Law (with a Look at the Constitution of the Islamic Republic of Iran)]. *Private Law Studies*, 39(3), 63–82. (In Persian)
- Bagheri, M., & Ghaffari Farsani, B. (2012). [The Scope of Competition Law in Terms of Subject Persons]. *Commercial Research Journal*, 17(95). (In Persian)
- Caves, R. E. (2000). *Creative Industries: Contracts Between Art and Commerce*. Harvard University Press.
- Farahani, M., & Ansarian, M. (2021). [Competition Law and New Technologies in the Film Industry]. *Biannual Journal of New Technologies Law*, 2(4), 79–105. (In Persian)
- Flick, U. (2008). *An Introduction to Qualitative Research* (H. Jalili, Trans.). Ney Publication. (Original work published 2002) (In Persian)
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community, and Everyday Life*. Basic Books.
- Ghasemi, H., & Fanazad, R. (2018). *Media Law*. Andisheh Araye Publication. (In Persian)
- Givian, A. (Author of translation and adaptation). (2009). *Qualitative Research Methods in Communication Sciences* [Based on the work "Qualitative Communication Research Methods" by T. Lindlof & B. Taylor]. Hamshahri. (In Persian)
- Hadi Far, D. (2010). *Legal Institutions of Regulation; Structure and Implementation Mechanism*. Privatization Organization, Studies and Planning Management. Ezzat-e No Publication, pp. 10-22. (In Persian)
- Hosseini, M. (2017). *Competition Law in the Mirror of the Structure and Decisions of the Competition Council*. Majd Publications. (In Persian)
- Hosseini, M., & Ghaffari Farsani, B. (2020). [A Comparative Study of the Legal Relationship between Competition Authorities and Sectoral Regulators: From Conflict to Interaction]. *Comparative Law Studies*, 11(2). (In Persian)
- Islamic Consultative Assembly (Majlis) of Iran. (1932). *Trade Act*. Tehran: National Printing and Publishing Organization. (In Persian)
- Islamic Consultative Assembly (Majlis) of Iran. (1988). *Government Penalties Act*. Tehran: National Printing and Publishing Organization. (In Persian)
- Islamic Consultative Assembly (Majlis) of Iran. (1989). *The Constitution of the Islamic Republic of Iran*. Tehran: National Printing and Publishing Organization. (In Persian)
- Islamic Consultative Assembly (Majlis) of Iran. (2003). *Electronic Commerce Act*. Tehran: National Printing and Publishing Organization. (In Persian)
- Islamic Consultative Assembly (Majlis) of Iran. (2009). *Consumer Rights Protection Act*. Tehran: National Printing and Publishing Organization. (In Persian)
- Islamic Consultative Assembly (Majlis) of Iran. (2009). *Law on the Implementation of the General Policies of Article 44 of the Constitution*. Tehran: National Printing and Publishing Organization. (In Persian)
- Jafarzadeh, M., & Ansari, A. (2014). [Prohibited Vertical Agreements from the Perspective of Competition Law]. *Quarterly Journal of Private Law Research*, 2(7), 73–98. (In Persian)
- Karami, M. (2019). *Investigating and Identifying Factors Affecting the Cinema Economy in Iran*. Ministry of Culture and Islamic Guidance. (In Persian)
- Lee, K. M. (2020). Digital Platforms and Market Concentration in Film Distribution. *International Journal of Cultural Policy*, 26(5), 623–639.
- Mousavi, S. F., & Jadidi, E. (2021). [A Comparative Study of Competition Rules in Iranian and EU Competition Laws]. *Comparative Research Quarterly of Islamic and Western Law*, 8(2), 279–312. (In Persian)
- Nasehi, A. (2015). *Legal and Jurisprudential Foundations of Competition*. Majd Publications. (In Persian)
- Nasr, A. R., & Karimi, S. (2013). [Methods of Analyzing Interview Data]. *Biannual Scientific-Promotional Journal of Ayar-e Pazhuhesh in Humanities*, 4(1). (In Persian)
- North, D. C. (1990). *Institutions, Institutional Change, and Economic Performance*. Cambridge University Press.
- OECD. (2018). *Competition Law and State-Owned Enterprises*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/22e4261f-fa>
- Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. Free Press.
- Qanavati, J., & Jafari Harandi, M. (2020). [Foundations of Sanctions for Violation of Competition Law Based on Jurisprudential Discourse as Social Capital]. *Social Capital Management*, 7(4), 457–486. (In Persian)

- Sadeghi Moghaddam, M. H., & Ghaffari Farsani, B. (2010). [The Spirit of Competition Law (A Comparative Study of the Goals of Competition Law)]. *Judicial Law Journal*, 73, 113–146. (In Persian)
- Salimi, F. (2019). *Competition Law and Liability Arising from Violation of its Rules*. Majd Publications. (In Persian)
- Shafiei, M. S., Samadifard, H., & Shafiei, S. (2018). [Examining the Principles and Foundations of Competition Law Based on the Legal Rules of the Islamic Republic of Iran]. *Comparative Research Journal of Dadpishgan*, 2(2). (In Persian)
- Sheikholeslami Nouri, E. S., Mohammadi, P., & Parsapour, M. B. (2022). [Bases of Prohibition of Discriminatory Transactions from the Perspective of Competition Law (A Study in the US, EU, and Iranian Legal Systems)]. *New Technologies Law*, 5, 168–182. (In Persian)
- Tajarlou, R., & Karbasioun, M. A. (2017). [Rule of Law and Efficiency in the Iranian Competition Law System]. *Quarterly Journal of Public Law Studies*, 47(4), 979–994. (In Persian)
- The Copyright Protection for Authors, Composers and Artists Act of 1968. (1348 [Iranian Calendar]). Tehran. (In Persian)
- United States. (1890). *Sherman Antitrust Act*. U.S. Government Printing Office.
- United States. (1976). *Copyright Act of 1976*. U.S. Government Printing Office.
- Vakili Moghadam, M. H. (2021). [The Essentials of Criminalization in Competition Law and the Approach of Legal Systems to it]. *Criminal Law Research Journal*, 23, 237–256. (In Persian)
- Varian, H. R. (2014). *Intermediate Microeconomics: A Modern Approach* (9th ed.). W.W. Norton & Company.
- World Trade Organization (WTO). (1994). *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)*. WTO.
- Zhang, L., & Smith, J. (2021). Competition Law Challenges in the Global Film Industry. *Journal of Media Economics*, 34(2), 101–118.
- Aladdini, A. A., & Shiri, M. (2016). [Competition Law Rules in Iran and their Evolution in Light of the General Policies of Article 44 of the Constitution]. *Judgment (Ghazavat) Journal*, 87, 119–147. (In Persian)